

Dubbel collegegeld voor honours tracks

Het kabinet Rutte-2 heeft bij het parlement een ontwerpbesluit (15/11/2013) ter visie gelegd dat universiteiten en hogescholen bij wijze van experiment de mogelijkheid geeft een hoger collegegeld (tot maximaal het dubbele collegegeld) in rekening te brengen voor de deelname aan een honours track.¹ Zo 'n honoursprogramma is een verzwaarde variant van een bestaande opleiding, waarmee excellente studenten in staat worden gesteld een rijker eindrepertoire te verwerven dan de deelnemers van de reguliere opleiding. Dus eigenlijk vergelijkbaar met een gymnasium, technasium, leonardotraject of tweetalige opleiding als verzwaarde variant van de reguliere vwo-opleiding. Maar het verschil is dat leerlingen in het voortgezet onderwijs geen lesgeld verschuldigd zijn en dat scholen dus slechts een vrijwillige ouderbijdrage kunnen heffen.

Het kabinet acht het van groot belang voor de Nederlandse kenniseconomie dat iedere jongere zijn of haar talenten optimaal kan ontwikkelen. Maar men is niet bereid de onderwijsinstellingen extra financiële middelen te verschaffen om hooggetalenteerden aan hun trekken te doen komen. Daarom ziet het kabinet als enige oplossing dat de betrokken studenten zelf in de beurs tasten om deze aanvullende, passende onderwijsfaciliteiten te financieren. Van de instellingen wordt wel verwacht dat ze korting geven aan studenten die het verhoogde collegegeld niet kunnen opbrengen.

Na lezing van het ontwerpbesluit blijf ik nog wel met een aantal vragen zitten, die ik hieronder op een rijtje zal zetten.

1. Begrijp ik het goed dat honours tracks twee verschillende vormen kunnen aannemen?² Enerzijds kan men denken aan optie (a): er worden *extra vakken* aan het programma van de reguliere opleidingsvariant toegevoegd. Excellente studenten zijn extra collegegeld verschuldigd omdat ze méér vakken consumeren dan hun studiegenoten uit de reguliere opleiding. Anderzijds kan men denken aan optie (b): er wordt een honoursvariant van sommige vakken uit het reguliere programma aangeboden, die dus *in de plaats komt* van de reguliere variant van die vakken. De student betaalt dan voor de meerkosten die gemoeid zijn met het feit dat hij/zij in de honoursvariant en niet de reguliere variant van een vak geplaatst wordt.

2. Als men voor optie (a) kiest, aan welke eisen moeten die extra vakken dan voldoen? Kunnen dat ook vakken (c.q. keuzevakken) zijn die tot de reguliere opleidingsvariant van enigerlei opleiding behoren? In dit geval is er sprake van aanschuifonderwijs, waaraan slechts geringe meerkosten verbonden zijn. Of moeten die extra vakken speciaal worden aangepast aan de doelgroep van excellente studenten? In dat geval wordt de kwaliteit ervan enigszins vergelijkbaar met de honoursvariant uit optie (b).

3. In hoeverre is optie (a) een eerste stap in de richting van een systeem waarin het te betalen jaarlijkse collegegeld mede afhankelijk wordt gesteld van de studielast (uitgedrukt in studiepunten) van de vakken die de student in een bepaald studiejaar wil gaan volgen?

4. Ongeacht of nu voor optie (a) of voor optie (b) wordt gekozen, mogen we de honours track als een *verzwaarde variant* van het reguliere opleidingsprogramma beschouwen. Dan roept het ontwerpbesluit de volgende vraag op. Waarom hoeven de instellingen niet te verantwoorden dat hun huidige overheids-subsidie tezamen met het reguliere collegegeld onvoldoende is om de extra kosten van de verzwaarde opleidingsvariant te dekken?³

5. Hoe wordt gewaarborgd dat de invoering van de *verzwaarde* variant bij de deelnemers geen zesjes-cultuur in de hand werkt? Binnen de reguliere variant zouden ze in staat zijn geweest achten te halen. Het risico van de verzwaarde variant is dat ze nu vanwege de hogere studiebelasting met zessen genoegen nemen. Dat zou het bestaansrecht van deze opleidingsvariant ondermijnen.

¹ <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ocw/documenten-en-publicaties/besluiten/2013/11/15/besluit-experiment-collegegeldifferentiatie-bij-honours-tracks.html>

² Zie <http://www.dub.uu.nl/artikel/nieuws/universiteiten-op-zoek-naar-extra-excellente-studenten.html> (15/11/2013). Vergelijk ook <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/honours-programs-nl-versus-usa> (8/10/2010)

³ Begaafde studenten zijn voor een onderwijsinstelling goedkoper dan hun minder begaafde studiegenoten omdat ze, per eenheid leerwinst, minder studiebegeleiding nodig hebben en minder beroep doen op herkansingsfaciliteiten. Misschien is dat ook de reden dat de instellingen zich nooit hebben beklaagd over de extra inspanningen die zij zich moesten getroosten als begaafde studenten hun persoonlijke studieprogramma verzwaarden met extra keuzevakken of uitgebreidere scripties zonder dat ze daarvoor extra collegegeld verschuldigd waren.

6. Hoe wordt gewaarborgd dat de invoering van de *verzwaarde* variant (d.w.z. de verhoging van de studielast van excellente studenten) er niet toe leidt dat de studeerbaarheid van hun programma in de nominale cursusduur wordt aangetast?⁴ Blijft voor hen het uitgangspunt ‘nominaal is normaal’ gelden of betekent de invoering van de verzwaarde variant voor de deelnemers een verkapte verlenging van hun cursusduur?⁵ In dat geval worden ze financieel dubbel gepakt: ze betalen meer collegegeld per verblijfsjaar en ze hebben meer verblijfsjaren nodig om het diploma te halen. Met andere woorden: waarom wordt niet gecheckt of de invoering van de verzwaarde variant tot gevolg heeft dat de deelnemers de nominale cursusduur overschrijden?

7. Waarom hoeven de instellingen niet aannemelijk te maken dat het hogere collegegeld in een redelijke verhouding staat tot de extra kosten van de *verzwaarde* variant, dus tot de extra kosten die zij moeten maken om de hooggetalenteerde deelnemers passend onderwijs te bieden?

8. Waarom betreft het kabinet het profijtbeginsel niet in de beschouwing: hebben de deelnemers van de *verzwaarde* opleidingsvariant na hun diplomering betere salaris- en werkzekerheidsperspectieven dan de gediplomeerden van de reguliere variant? Mocht dit niet het geval zijn, dan vormt het hogere collegegeld een boete op talent en op de inspanningen van de betrokken studenten om dat talent tot ontwikkeling te brengen.

9. Moeten de wettelijke eisen gesteld aan de studielast en studeerbaarheid van de *reguliere* opleidingsvariant niet heroverwogen worden, zodanig dat de mediane deelnemer van deze variant in staat is de opleiding in de nominale cursusduur te doorlopen?

Wes Holleman
weblog onderwijs 18-11-2013
<http://www.onderwijsethiek.nl>

⁴ Als ik me goed herinner, rekende men tot nu toe (in het door de overheid gesubsidieerde Siriusproject) met een opslag van 25% (420 uur) op de jaarlijkse studielast van het reguliere programma. Uitgaande van optie (a) kwam dat neer op een extra vakkenpakket ter waarde van vijftien studiepunten per cursusjaar.

⁵ Vergelijk <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/excelleren-zonder-studievertraging> (17/8/2009)